การเล่านิทาน (Storytelling)

โดย พุทธชาด เผ่นโผน *

ประเพณีการเล่านิทาน

การเล่านิทานเป็นศิลปะที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง มีทฤษฎีที่ยึดถือกันอย่างแพร่หลายว่า การเล่านิทานเป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของมนุษย์ยุคแรก ที่จะพูดและเล่าเรื่องราวการผจญภัยที่ได้ประสบมาในครอบครัว หรือหมู่เผ่าของตน การอ่านและการเขียนได้พัฒนาขึ้นมาพร้อมกันเมื่อเร็ว ๆ นี้ ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เช่นเดียวกันกับประวัติศาสตร์นิทาน และตำนานที่ได้มีการเล่าเรื่องราวสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานก่อนที่จะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

ใคร ๆ ก็อาจจะเล่านิทานได้ ในสังคมสมัยโบราณการเล่านิทานเป็นประเพณีว่า นักเล่านิทานที่มีความสามารถสูงมีพรสวรรค์จึงจะเป็นที่ยอมรับในชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจดจำถ้อยคำในนิทานของผู้เล่า และถ่ายทอดจากนักเล่านิทานรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นต่อ ๆ ไปด้วย ต่อมาในราชสำนักและปราสาทเหล่ากษัตริย์และขุนนางเป็นผู้อุปถัมภ์บรรดากวี นักดนตรี และนักเล่านิทาน ทำให้นักเล่านิทานกลายเป็นอภิสิทธิ์ชน ในขณะที่ตามหมู่บ้านเล็ก ๆ จะมีนักเล่านิทานประจำหมู่บ้านภายในกระท่อมของเขา บรรดาผู้ใหญ่และเด็ก ๆ จะมารวมกันฟังนิทานเพื่อความเพลิดเพลินหรือผ่อนคลายความเครียด

แม้ในศตวรรษที่ 20 ประเพณีการเล่านิทานก็ยังคงมีอยู่ นักเล่านิทานพื้นบ้านจะตระเวนไปตามหุบเขาที่โดดเดี่ยว เมืองที่อยู่ตามภูเขาอันห่างไกลและกระโจมในทะเลทราย ซึ่งตั้งกระจัดกระจายกันอยู่ทั่ว ๆ ไป เพื่อถ่ายทอดการเล่านิทานตามแบบดั้งเดิม กล่าวกันว่า แถบตะวันออกกลาง และแถบประเทศอินเดีย เด็ก ๆ ที่ไม่รู้หนังสือสามารถท่องประโยคยาว ๆ ในมหากาพย์ประจำชาติได้อย่างขึ้นใจ ในโลกตะวันตก นักเล่านิทานอาชีพยังคงสงวนรักษาศิลปะเหล่านี้ไว้ เช่น Padraic Colum แห่งไอร์แลนด์ Charles Laughton, Boris Karloff และ Marie Shedlock แห่งอังกฤษ Gudrum Thorn - Thomsen แห่งนอร์เวย์ และชาวอเมริกันที่มีพรสวรรค์ เช่น Ruth Sawyer, Frances Clark Sayers และ Augusta Baker บุคคลเหล่านี้ได้เล่านิทานของตัวเองให้กับผู้ฟังเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นเด็กและรวมทั้งผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกา การเล่านิทานของบุคคลดังกล่าวได้เป็นตัวอย่างที่เป็นแรงบันดาลใจของศิลปะการเล่านิทาน

การเล่านิทานในห้องสมุดประชาชน

ปัจจุบันในประเทศที่ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาอังกฤษ บรรณารักษ์ที่ให้บริการสำหรับเด็กในห้องสมุดประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงมักจะเป็นนักเล่านิทานที่ได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี ทำให้การฝึกเล่านิทานเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย สื่อต่าง ๆ เช่น ฟิล์ม ฟิล์มสตริป และแผ่นเสียงอาจนำมาใช้ประกอบในการเล่านิทานด้วย แต่อย่างไรก็ดี บรรณารักษ์ที่ให้บริการสำหรับเด็ก เชื่อมั่นว่าไม่มีสื่ออะไรจะมีความ

* พุทธชาด เผ่นโผน บรรณารักษ์ชำนาญการ 6 หัวหน้างานวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ฝ่ายวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุดและทำบัตรรายการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สำคัญแทนที่ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง ระหว่างการเล่านิทานได้ สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับบรรณารักษ์ที่ต้องทำงานเพื่อเด็ก ๆ ก็คือประสบการณ์ที่มีคุณค่า ลักษณะท่าทางที่แสดงออก ทักษะ และการเลือกนิทานที่จะเล่า ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง การเล่านิทานที่ดีกับนิทานที่เล่าจะทำให้การเล่านิทานมีชีวิตชีวาสนุกสนานมากขึ้น ซึ่งไม่มีสื่อใด ๆ จะมาแทนที่ได้เลย

ความต่อเนื่องอย่างมีแบบแผนของนิทานสำหรับบรรณารักษ์

ตามธรรมเนียมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา หนังสือภาพใช้สำหรับเด็กเล็กที่มีอายุประมาณ 3 - 5 ปี นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าสำหรับบรรณารักษ์ (ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก) ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมสำหรับเด็กประถมอย่างหนึ่ง วรรณกรรมสำหรับเด็กของ Bruno Bettelheim คือ The Uses of Enchantment ได้วิเคราะห์แล้วว่ามีคุณค่าสำหรับเด็กในแง่จิตวิทยาเด็ก ซึ่งนิทานพื้นบ้านก็เหมือนวรรณกรรมที่เล่าสืบทอดกันมาโดยไม่จำกัดอายุของผู้ฟัง เทพนิยายและตำนานต่าง ๆ ควรเล่าให้แก่เด็กระดับประถมปลาย นิทานเรื่องย่อย ๆ ที่นำมาจากมหากาพย์ควรจะเล่าติดต่อกันหลาย ๆ วัน สำหรับกลุ่มนักเรียนโรงเรียนมัธยมต้น เรื่องราวที่ปรากฏชื่อผู้แต่งนับเป็นร้อย ๆ เรื่อง นิยมนำมาเล่า และสามารถคัดเลือกเรื่องให้เหมาะสมกับอายุและความสนใจของผู้ฟัง ถึงแม้ว่าเรื่องเหล่านี้จะไม่นับว่าอยู่ในพวกนิทานที่เล่าสืบทอดกันมาในอดีต กลุ่มเด็กโตในโรงเรียนและในโบสถ์ก็ชอบฟังการเล่านิทานเหมือนกัน มีการสำรวจอย่างกว้างขวางว่าการเล่านิทานเป็นการให้ความบันเทิงเพื่อบำบัดรักษาจิตใจที่ดีสำหรับคนสูงอายุที่อยู่ในบ้านคนชราและที่อื่น ๆ

การเล่านิทาน

ผู้เล่านิทานอาจจะเลือกสวมชุดพิเศษ หรือชุดที่มีสีสรรสวยงามได้ แต่การเล่านิทานให้ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่แล้วขึ้นอยู่กับน้ำเสียง การแสดงสีหน้า ท่าทาง อากัปกริยาต่าง ๆ เสียงต้องฟังได้ยินชัดเจน คำพูดเข้าใจง่าย ระดับเสียงเปลี่ยนแปลง เพื่อชักจูงอารมณ์ความรู้สึกการแสดงสีหน้านั้นขึ้นอยู่กับวิธีการเล่านิทานของแต่ละคน การกระตุ้นความรู้สึกช่วยได้ก็จริง แต่การเสแสร้งไม่จริงใจที่ทำขึ้น อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกได้อย่างรวดเร็ว ที่สำคัญการเล่าเรื่องต้องให้เป็นไปตามธรรมชาติ ถ้าผู้ฟังเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ผู้เล่าควรจะนั่งรวมอยู่ในกลุ่ม ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ผู้เล่าควรจะลุกขึ้นยืนเล่า และใช้เสียงดังมากขึ้น จะใช้ไมโครโฟนก็ต่อเมื่อจำเป็นจริง ๆ เพราะการใช้ไมโครโฟนจะทำให้เสียงที่เล่าแตกต่างไปจากน้ำเสียงตามธรรมชาติ ทางที่เป็นไปได้ควรจะมีกำหนดจำนวนเด็กที่จะเข้าฟังนิทานให้พอดีที่จะนั่งอย่างสบาย ๆ ภายในห้องนั้น ๆ และสามารถได้ยินเสียงผู้เล่าโดยทั่วถึงกัน โดยไม่จำเป็นต้องใช้ไมโครโฟน

ชั่วโมงเล่านิทานสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน

ชั่วโมงเล่านิทานสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน เป็นการเรียกที่ไม่ถูกต้องนักเนื่องจากปกติแล้วไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมง เล่านิทาน 2 เรื่อง แถมด้วยการละเล่นประกอบท่าทาง และการละเล่นล้อมวงก็สามารถทำความเพลิดเพลินให้แก่เด็กเล็กได้ เพลงกล่อมเด็กคลอด้วยเสียงกีต้า หรือออโตฮาร์พยิ่งเพิ่มความสนุกสนานให้เด็กยิ่งขึ้น นิทานและเพลงอาจจะมีเค้าโครงเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เพื่อน ๆ วันหยุด ตอนจบของเรื่องเป็นตอนที่เหมาะที่สุดสำหรับถามตอบปัญหา การขัดจังหวะระหว่างการเล่านิทานจะทำให้เกิดผลเสียแก่ส่วนรวม หากผู้เล่าไม่รู้จักวิธีการควบคุมที่ดี อาจทำให้เสียสมาธิทั้งกลุ่ม ปฏิภาณไหวพริบและอารมณ์ขันเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาเหล่านี้

บรรณารักษ์ส่วนมาก ชอบที่จะเล่านิทานโดยไม่มีผู้ปกครองเด็กร่วมฟังด้วย โดยเกรงว่าจะเป็นตัวหันเห ความสนใจของเด็ก ๆ แต่หลายคนเห็นว่า ผู้ปกครองเด็กควรทำตัวให้คุ้นเคยกับเรื่องโปรดของเด็ก ๆ โดยการ เข้าร่วมฟังในชั่วโมงเล่านิทาน ภาพยนตร์ยอดเยี่ยมเรื่องหนึ่งคือ "The Pleasure Is Mutual" ได้ให้แนวทางใน การนำรายการชั่วโมงเล่านิทานโดยใช้หนังสือที่มีภาพประกอบ

ชั่วโมงเล่านิทานสำหรับเด็กโตในห้องสมุด

มุมสำหรับเด็กในห้องสมุดประชาชน ส่วนมากพยายามจะจัดเวลาเล่านิทานสำหรับเด็กโตเป็นรายการ ประจำสัปดาห์ หรือเนื่องในโอกาสพิเศษ ใช้นิทานพื้นบ้านยืนพื้นเป็นรายการหลักจัดเพื่อเด็กวัยนี้ ภาพยนตร์ เรื่อง "There's Something About a Story" ชี้ให้เห็นว่า อาสาสมัครจะรับการฝึกอบรมวิธีเล่านิทานพื้นบ้านแก่ ผู้ฟัง ในห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ระยะเวลาครึ่งชั่วโมงเป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุด แบ่งเวลาให้เด็ก เลือกหนังสืออ่านเท่าที่เขาสนใจ อาจจะเล่านิทาน 2 เรื่อง ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องแนวเดียวกัน หนังสือที่นำมาใช้ ประกอบการเล่านิทานควรเตรียมไว้หลาย ๆ เล่มสำหรับให้เด็กอ่านหรือยืมไปอ่าน ช่วงพักระหว่างเรื่องควรเปิด โอกาสให้เด็กออกไปเดินเล่นถ้าหากเด็กต้องการ ในขณะเดียวกันผู้ที่มาสายสามารถหาที่นั่งได้โดยไม่ขัดจังหวะการ เล่านิทาน

บทร้อยกรองที่เข้ากันกับโครงเรื่องสามารถใช้และควรใช้ประกอบการเล่านิทานสำหรับเด็กโต เพลงพื้นบ้านโดยเฉพาะเพลงที่มีบทลูกคู่ง่าย ๆ ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่านิทานด้วย เด็กในระดับ ประถมต้นอาจเข้ามามีส่วนร่วมโดยแสดงละครง่าย ๆ ประกอบการเล่านิทาน หรือการอ่านหนังสือในห้องสมุด ถ้าได้รับการแนะนำและฝึกกันเพียงเล็กน้อย ละครเชิงสร้างสรรค์อาจนำมาผนวกเข้ากันกับชั่วโมงเล่านิทานได้ หุ่นเป็นศิลปะแขนงหนึ่งของการเล่านิทานที่ได้รับความนิยมมาก โรงละครหุ่นที่สามารถเคลื่อนย้ายไปได้เป็น อุปกรณ์สำคัญในห้องเล่านิทาน ในห้องสมุดบางแห่งจะมีผู้แสดงเพียงคนเดียว คือบรรณารักษ์สำหรับเด็ก จะเป็นทั้งผู้ประดิษฐ์หุ่นและเป็นผู้เชิดหุ่นในนิทานที่มีตัวละคร 2-3 ตัว ห้องสมุดอื่น ๆ อาจจะเชิญอาสาสมัครที่ เชี่ยวชาญในการเชิดหุ่นมาแสดงในบางโอกาส

การเล่านิทานในโรงเรียน

บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน และครูสามารถใช้ประโยชน์จากการเล่านิทานได้มากขึ้น และจัดทำ ฟิล์มจากหนังสือรูปภาพที่ขยายใหม่ให้เห็นชัดเจน เป็นอุปกรณ์ชิ้นหนึ่งของศูนย์สื่อการสอนในโรงเรียน ถ้าใน ตารางเรียนมีชั่วโมงว่าง บรรณารักษ์สำหรับเด็กจากห้องสมุดประชาชนจะมาที่โรงเรียนในฐานะนักเล่านิทาน และเตรียมนิทานที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับต่าง ๆ มาเล่าให้ฟัง สิ่งเหล่านี้เป็นโอกาสดีที่จะเข้าถึงเด็กประถม ปลายหรือเด็กมัธยมต้น ซึ่งการเล่านิทานจะทำให้เด็ก ๆ รู้สึกตื่นเต้น แต่จะต้องไม่ใช่เรื่องเทพนิยาย นิทาน ปรัมปราและมหากาพย์ เด็กนักเรียนระดับนี้จะไม่ค่อยเข้าชั่วโมงเล่านิทานในห้องสมุดประชาชน นอกจากจะเข้า ไปฟังทั้งชั้นเรียน บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนควรเชิญครูให้นำนักเรียนทั้งชั้นไปเข้าฟังในชั่วโมงเล่า นิทาน วางแผนงานและนิทานให้สนองความต้องการของเด็กทั้งนี้เพื่อจะดึงดูดความสนใจเชื่อมโยงไปถึงวรรณคดี

การเล่านิทานในสถานที่ต่าง ๆ

การเล่านิทานในสถานที่ต่าง ๆ ก็เพื่อจะให้บริการแพร่หลายไปยังกลุ่มต่าง ๆ ห้องสมุดประชาชนควรจัด ฝึกอบรมนักเล่านิทานสำหรับชุมชนขึ้น เช่น ตามค่ายพักแรมในฤดูร้อน ในโรงพยาบาล ตามสถาบันต่าง ๆ

และโรงเรียนสำหรับคนพิการ การเล่านิทานในสวนสาธารณะต้องได้รับการสนับสนุนจากคณะผู้บริหารของเมือง ตัวอย่าง เช่น การเล่านิทานที่บริเวณฐานอนุสาวรีย์ฮันส์ คริสเตียน แฮนเดอร์สันที่ New York Central Park ด้วยความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และระบบโทรศัพท์เมืองบางแห่งทดลองโครงการ "dial a story" คือ การที่บรรณารักษ์เล่านิทานเรื่องสั้น ๆ ผ่านเครื่องรับโทรศัพท์ที่มีหมายเลขพิเศษ

การเล่านิทานทางสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์

บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนได้ใช้วิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อในการเล่านิทาน เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังได้กว้างขวางยิ่งขึ้น การใช้สื่อทั้ง 2 ประเภทนี้ บทของนิทานจะต้องกำหนดให้พอดีกับช่วงเวลาที่จะเสนอรายการ (ปกติจะใช้เวลา 15 หรือ 30 นาที) ให้มีเวลาสำหรับการแนะนำและปิดรายการด้วย ถึงแม้ว่าสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์จะเป็นสถานีเพื่อการศึกษาและไม่หวังผลกำไร บรรณารักษ์ควรจะต้องขออนุญาตจากสำนักพิมพ์ในเรื่องของลิขสิทธิ์ ชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่องของหนังสือ ควรนำมากล่าวในตอนต้นและตอนท้ายของรายการ

การฝึกเล่านิทาน

เมื่อโรงเรียนสำหรับฝึกหัดบรรณารักษ์ที่บริการสำหรับเด็กได้เปิดขึ้นที่ห้องสมุดคาร์เนกี เมืองพิสต์เบอร์ก ค.ศ.1901 ก็ได้เริ่มมีการเปิดกระบวนวิชาการเล่านิทานขึ้นเป็นครั้งแรก ปัจจุบันนี้วิทยาลัยครูและโรงเรียนบรรณารักษ์ทั้งหลายได้เปิดให้มีการฝึกหัดการเล่านิทาน ประกอบด้วยการบรรยาย 1 หรือ 2 ครั้ง และการเล่านิทาน 1 เรื่อง สำหรับนักศึกษาแต่ละคน นอกจากนี้จะมีงานเพิ่มเติม ตามที่เคยปฏิบัติกันมาในพิสต์เบอร์กคือ การบรรยายถึงวรรณกรรมในเรื่องที่มีการเล่าสืบต่อกันมา พร้อมกับฝึกการเล่านิทานต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและชุมชน การบันทึกลงเทปบันทึกเสียงจะช่วยให้นักศึกษาได้รู้ และแก้ไขน้ำเสียงและวิธีการพูดของตนได้ด้วยตนเอง การบันทึกลงเทปบันทึกภาพ (Video Tape) มีประโยชน์สำหรับการพิเคราะห์อากัปกริยาท่าทาง วิธีการเล่านิทานของนักศึกษา การศึกษาตลอดทั้งเทอมนี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถวางแผนได้ดีและประสบผลสำเร็จในการจัดรายการเล่านิทานสำหรับผู้ฟังกลุ่มใหญ่

The National Story League เป็นองค์การอาสาสมัครซึ่งได้จัดให้มีการประชุมระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาคที่จะรวมกันใช้นิทาน และฝึกการเล่านิทานเป็นกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ห้องฝึกการเล่านิทาน การประชุมและสถาบัน ได้มีขึ้นทุกภาคในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และอังกฤษ สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับนักแสดงเกียรติยศ และเป็นการชักนำให้มีผู้เข้ามาร่วมในองค์การอาสาสมัครนี้อย่างมากมายงานที่รู้จักกันดีอย่างแพร่หลาย ได้แก่ John Masefield Storytelling Festival ซึ่งจัดขึ้นโดย Children's Book House แห่งห้องสมุดประชาชนโตรอนโต

อนาคตของการเล่านิทาน

ครู บรรณารักษ์ และผู้ที่ทำงานสังคมสงเคราะห์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเล่านิทาน ประมาณกันว่า 1 ใน 4 ของผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็เป็นสิ่งท้าทายอย่างใหญ่หลวงที่จะทำการยกระดับการอ่านออกเขียนได้ของชาวอเมริกัน แรงบันดาลใจให้มีการอ่านนั้นเป็นปัญหาใหญ่และการเล่านิทานได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่ามีประสิทธิภาพที่จะสร้างบันดาลใจให้มีการอ่านขึ้น

Augusta Baker ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะอ่านได้เมื่อถึงอายุที่ควรจะอ่านนั้น มีความสำคัญน้อยกว่า การที่เขาต้องการอ่าน

การเล่านิทานตามที่เล่ากันในห้องสมุดนั้นได้อาศัยหนังสือเป็นหลัก และแนะนำว่าหนังสือเป็นแหล่งที่ให้ความเพลิดเพลิน การเล่านิทานก่อให้เกิดจินตนาการ ทำให้ผู้อ่านใช้ความคิดขณะที่อ่าน การเล่านิทานเป็นการแนะนำวรรณกรรมหลายรูปแบบซึ่งเราอาจจะลืมได้ ทำให้ทราบแหล่งที่มาของภาษา หลักฐานการอ้างอิงต่าง ๆ ที่เป็นส่วนสำคัญในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม บรรณารักษ์ที่บริการสำหรับเด็กได้คำนึงถึงการสงวนรักษาคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ ทำให้ศิลปะที่สำคัญของการเล่านิทานเจริญก้าวหน้าต่อไปและมีการนำมาใช้อย่างมีเป้าหมายในอนาคต

บรรณานุกรม

Armstrong, Helen. "Hero Tales for Telling." **Horn Book Magazine** 16 (May 1940): 16-17.

Baker, Augusta and Greene, Ellin. **Storytelling : Art and Technique.** New York and London: Bowker, 1977.

Bryant, S. C. **How to Tell Stories to Children.** Detroit: Gale Research, 1971.

Carnegie Library of Pittsburgh. **Story to Tell to Children : A Select List.** 8th ed. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1974.

Children's Service Division. Storytelling Materials Committee. **For Storytellers and Storytelling: Bibliographies, Materials, and Resources Aids.** Chicago: A.L.A., 1968.

Colum, Padraic. **Storytelling New and Old.** New York: Macmillan, 1968.

Colwell, Elillen. **A Storyteller's Choice : A Selection of Stories, with Notes on How to Tell Them.** New York: Walck, 1964.

Cooke, Elizabeth. **The Ordinary and the Fabulous : An Introduction to Myths, Legend, and Fairy Tales for Teachers and Storytellers.** 2nd ed. New York: Cambridge, 1976.

Fitzgerald, B. S. **World Tales for Creative Dramatics and Storytelling.** N.J.: Prentice-Hall, 1962.

Greene, Ellin and Schoenfeld, Madalynne. **A Multimedia Approach to Children's Literature: A Selcetive List of Films, Filmstrips, and Recordings Based on Children's Books.** Chicago: A.L.A., 1972.

Hardendroff, Jeanne. **Stories to Tell.** 5th ed. Baltimore: Enoch Pratt Free Library, 1965.

Johnson, Edna, Sickles, E.R. and Sayers, F.C. **Anthology of Children's Literature.** 4th rev. ed. Boston: Houghton, 1970.

Moore, Vardine. **Pre-School Story Hour.** 2nd ed. Metuchen: Scarecorw, 1972.

Nesbitt, Elizabeth. "The Art of Storytelling". **Horn Book Magazine** 21 (November 1945): 439-444.

Okun, Lilian. **Let's Listen to a Story.** New York: Wilson, 1959 (pamphlet)

Peterson, E.F. "The Pre-School Hour." **Top of the News** 18 (December 1961): 47-51.

Recordings for Children : A Selected List of Records and Cassettes. 3rd ed. New York: New York Library Association, 1972.

Sawyer, Ruth. **The Way of Storyteller.** New York: Viking, 1942.

Shedlock, M, L. **The Art of Storyteller.** rev. ed. New York: Dover, 1951.

Storytelling, Iillinois Libraries, Children's Issue. 51(1) (January 1969)